

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y. ET L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DU COMITE INTERACADEMIQUE
DE BALKANOLOGIE DU CONSEIL DES ACADEMIES
DES SCIENCES ET DES ARTS DE LA R.S.F.Y. ET DE L'INSTITUT
DES ETUDES BALKANIQUES

X

BELGRADE 1979.

Љубиша Б. Поповић,
АРХАЈСКА ГРЧКА КУЛТУРА НА СРЕДЊЕМ БАЛКАНУ.
 Народни — музеј Београд, Београд 1975. Стр. 122 са упоредним текстом
 на енглеском језику и 64 слике.

Књига *Архајска грчка култура на средњем Балкану* доживела је злу коб да буде штампана више година после писања, што се иначе често догађа са нашим докторским дисертацијама које из ових или оних, колико објективних толико и субјективних разлога не добију могућност да буду публиковане непосредно после одбране. Како је археологија, и поред своје древности, у суштини веома жива наука и како се нови и важни резултати јављају у свим њеним гранама готово сваке године, то се аутори, суочени са новим открићима, набу у независном положају када после више година добу у ситуацију да штампају своје књиге. Тада је неопходно ажурирање, ако не основних закључака, оно бар често низа детаља и података који су на овај или онај начин превазиђени. Међутим, тешко је мењати све и писати изнова, па се тако неки делом застарели погледи ненамерно задрже а неки нови резултати и налази промакну.

Писац ове књиге, већ раније заинтересован проблемом грчке архајске културе у нашим крајевима а аутор једног запаженог и драгоценог „Каталога налаза из некрополе у Требеништу,” који се налазе у Народном музеју у Београду, у овој публикацији шире прилази питању архајских утицаја на Балкан и покушава да га осветли са више страна. Књига је у том смислу подељена на неколико поглавља. Поред чувених грчких налаза из Требеништа, у центру ауторовог интереса стоји тзв. грчко-илирски налаз из Петрове цркве код Новог Пазара, чији је каталог изашао пре неколико година, такође из пера истог аутора. И у овој публикацији једно од највећих поглавља, четврто, посвећено је овом открићу. Од осталих поглавља истичемо друго „Грчка архајска бронзана и декоративна пластика” које је посвећено усамљеним налазима архајске пластике у Србији и Ма-

кедонији: „ковачу” из Враништа, менади из Тетова, тркачици из Призрена и дршци са Косова (вероватније патере него огледала). Истичемо такође и треће поглавље „Грчке вазе позног архајског периода” где писац говори о грчким вазама овог периода са наше територије, покушавајући да их сажме у једну целину, као и шесто „Грчко-илирска култура на средњем Балкану”, где је реч о симбиози појединих грчких елемената са домаћим.

Цела публикација одаје утисак збира неколико проблема који су укратко обрађени а мање једног општег осврта на утицаје архајске културе на средњи Балкан, што је био иначе ауторов циљ. Термин „средњи Балкан” је у овом случају неодређен и питање је шта се под њим подразумева. Бројни грчки импорт са Гласинца који у проучавању овог питања игра важну улогу, с обзиром на још увек релативно мали број грчких налаза у нашој земљи, могао би се третирати да потиче са средњег исто као и са западног Балкана. Без његове обраде, међутим, у оквиру овакве теме, сваки резултат би био штур и непотпун. Аутор помиње ту и тамо поједине грчке предмете са Гласинца али недостаје један систематски приступ овим налазима и хронолошко издвајање појединих фаза овог импорта. Оваква поступност и систематичност се, уосталом, довољно не осећа ни у материјалу из Србије и Македоније коме аутор посвећује главну пажњу. Због тога нам се чини да је можда било корисније учинити нешто већи напор и тему проширити на читав Балкан уврстивши појединачне налазе из Лике, са Јадрана, Истре итд. који припадају архајском периоду, и добити на тај начин једну целовиту слику овог проблема. Поменути налази се иначе помињу али узгредно и необавезно. Исто тако било би веома корисно да је начињен каталог грчких архајских налаза са наше територије.

је како због прегледности излагања, тако и због добијања јасније слике о архајским предметима из наше земље, који сви нису обухваћени овом публикацијом.

Књига Љубише Поповића је била потребна нашој археолошкој литератури јер представља први покушај да се грчки архајски утицаји и предмети на средњем Балкану обухвате на једном месту и презентују заједно. Његово хроно-

лошко и територијално одређење набројаних грчких налаза стоји и може да послужи као ослонац у даљем раду на том питању. Ово се, међутим, не може сматрати као ауторов крајњи домет на том пољу, од кога се, као нашег врсног стручњака у овој проблематици, очекују нови и потпунији резултати.

Растко Васић

ФЛАНГИНИСОВА ШКОЛА У ВЕНЕЦИЈИ

(‘Αθανασίου ‘Ε. Καραθανάση, ‘Η. Φλαγγίνειος σχολή τῆς Βενετίας. Θεσσαλονίκη 1975)

У настојању да сачувају своје културно наслеђе Грци у Италији су оснивали педагошке установе, школе и институте. На овим проблемима грчке „дијаспоре“ у италијанским градовима посебно се ангажовао адвокат Тома Флангинис (1579—1648), пореклом са Крфа. Он је први осетио потребу оснивања једне нове грчке школе, после оне основане 1593.

Флангинисова школа у Венецији није била предмет посебног проучавања до ове свеобухватне и педантно урађене студије — ауторове докторске дисертације. Наиме, историчар грчког братства у Венецији — Јоанис Велудас и аутор монографије о Томи Флангинису — К. Д. Мердзиос нису детаљније проучавали организовање и рад ове школе и све оно што би се непосредније односило на ширење грчке писмености и културе у време грчке „дијаспоре“. Док су се ова два истраживача задовољила са неколико површних података из венецијанског државног архива и архива грчког братства у Венецији, млади историчар грчког наслеђа Атанасис Каратанасис своја истраживања заснива на широј основи, захватајући проблеме ширења грчке културе у свој њиховој сложености и обимности. Он се, пре свега, до појединости ослања на поуздане и необјављене изворе више архива и библиотека: Archivio di Stato di Venezia, Museo Civico Correr, Bi-

blioteca Nazionale Marciana, Archivio Antico dell’Università di Padova, archives de l’Institut d’études byzantines et postbyzantines de Venise.

Књига А. Каратанасиса подељена је у три дела. Први део под насловом *Оснивање и рад школе* има три поглавља. У првом поглављу *Тома Флангинис и оснивање школе*, уз исцрпне биографске податке о оснивачу, говори се о начинима и првим покушајима грчког братства и Томе Флангиниса да оснују школу, затим о Флангинисовом завештању новој школи, о дозволи венецијанског Сената за оснивање и почетак рада Флангиниона.

Друго поглавље *Организација школе* обухвата њено управно и економско устројство и тешкоће ове врсте. У трећем поглављу *Рад школе* аутор нас упознаје са учитељима, надзорницима, економима, ученицима, предавањима, педагогијом, библиотекама и верничким животом у школи.

Развитак и значај школе наслов је другог дела Каратанасисове књиге у којој говори о успону и назадовању школе, о њеном културном и просветном утицају, о предностима и недостацима у раду Флангиниона.

У прва два поглавља трећег дела књиге говори се о образовним и познатјим припадницима ове школе у току XVII и XVIII века. Посебно — треће и заврш-